

NORGES HØYESTERETT

Den 9. oktober 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-02033-A, (sak nr. 2015/982), straffesak, anke over dom,

A (advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Leif Aleksandersen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stabel**: Saken gjelder hvilken betydning et brudd på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, SP, artikkel 14 nr. 5 i form av en ubegrunnet ankenektelse skal ha for straffutmålingen i en sak om skatteunndragelse, der det blant annet på grunn av bruddet har blitt en svært lang saksbehandlingstid, jf. Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 nr. 1.
- (2) A, født 30. juni 1967, ble ved Aust-Agder tingretts dom 22. november 2007 domfelt for overtredelse av ligningsloven § 12-2 nr. 1 og 2, jf. § 12-1 nr. 1 a og ligningsloven § 12-2 nr. 1 og 2, jf. § 12-1 nr. 1 d, jf. kapittel 4. Straffen ble satt til fengsel i ett år og en bot på 500 000 kroner. A ble også dømt til å tåle inndragning av 1 400 000 kroner, samt fradømt retten til å drive næringsvirksomhet med videre for alltid. Det dreiet seg om skatteunndragelser på minst 4,5 millioner kroner.
- (3) Domsslutningen lød slik:
  - "1. A, født 00.0.1967, dømmes for overtredelse av ligningsloven § 12 - 2 nr 1 og 2, jfr. § 12 - 1 nr 1 a og ligningsloven § 12 - 2 nr 1 og 2, jfr. § 12 - 1 nr 1 d, jfr.

kapittel 4, til fengsel i 1 – ett – år, jfr. straffeloven § 62 første ledd, samt en bot på 500.000 – femhundretusen – kroner, subsidiært fengsel i 90 – nitti – dager. Til fradrag ved soningen går utholdt varetekt med 2 – to – dager.

2. **A dømmes til å tåle inndragning til fordel for statskassen av utbytte av straffbar handling med 1.400.000 – enmillionfirehundretusen – kroner.**
  3. **A dømmes til for alltid å tape retten til å drive næringsvirksomhet, retten til å være daglig leder eller inneha annen ledende stilling i noe selskap, samt retten til å sitte i noe selskaps styre.**
  4. **Saksomkostninger ilegges ikke."**
- (4) A anket til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen, straffutmålingen og inndragningen. Agder lagmannsrett nektet ved ubegrunnet beslutning 14. mars 2008 anken fremmet etter straffeprosessloven § 321 andre ledd. Beslutningen ble anket, men ved Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 5. juni 2008 ble anken forkastet.
- (5) A fremmet 31. desember 2008 ved sin daværende forsvarer begjæring om omgjøring. I begjæringen ble det vist til Høyesteretts storkammeravgjørelse avsagt 19. desember 2008 – Rt. 2008 side 1764 – hvor Høyesterett kom til at det følger av SP artikkel 14 nr. 5 at det ved ankenektelse må gis en begrunnelse som viser at det har skjedd en reell overprøving. Begjæringen ble avvist ved Agder lagmannsretts kjennelse 5. mars 2009. Lagmannsretten viste til at riktig rettsmiddel i slike saker ifølge praksis fra Høyesteretts ankeutvalg er begjæring om gjenåpning av tingrettens dom. A anket til Høyesterett, og ankeutvalget forkastet anken ved kjennelse 16. april 2009.
- (6) Statsadvokatene lyktes ikke i å få forkynt ankeutvalgets kjennelse for A på hans oppgitte adresse, og i september/oktober 2009 ble han innkalt til soning og etterhvert etterlyst.
- (7) Den 21. desember 2010 fremsatte den daværende forsvareren – under henvisning til storkammerdommen i Rt. 2010 side 1170 – ny begjæring om omgjøring. Agder lagmannsrett avviste begjæringen ved kjennelse 14. januar 2011, igjen med henvisning til at riktig rettsmiddel var begjæring om gjenåpning, og nå med henvisning til Rt. 2010 side 1489.
- (8) Etter dette fremmet A 14. februar 2011 gjenåpningsbegjæring til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Ved kommisjonens avgjørelse 5. mai 2011 ble begjæringen tatt til følge for så vidt gjaldt Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 5. juni 2008. Gjenåpningen var begrunnet med at det var en feil at lagmannsretten ikke hadde gitt noen begrunnelse for sin beslutning om ankenektelse. Det ble vist til Rt. 2010 side 1170 og straffeprosessloven § 392 første ledd.
- (9) Høyesteretts ankeutvalg kom i kjennelse 7. juni 2011 til at lagmannsrettens beslutning måtte oppheves, med henvisning til Rt. 2010 side 1170 og Rt. 2010 side 1489. Det ble besluttet at ny behandling skulle skje ved Gulating lagmannsrett.
- (10) Gulating lagmannsrett henviste 28. oktober 2011 anken til ankeforhandling for så vidt gjaldt straffutmålingen og inndragningen. Ankebehandlingen skulle skje på grunnlag av det faktum tingretten hadde lagt til grunn. For øvrig ble anken nektet fremmet. A anket beslutningen, og Høyesteretts ankeutvalg forkastet anken 30. april 2012.

- (11) Lagmannsretten berammet ankeforhandling først til 22. juni 2012 og deretter til 13. desember 2012, uten at disse lot seg gjennomføre. Dette fordi A ikke møtte, første gang på grunn av sykdom og annen gang fordi påtalemyndigheten ikke lyktes å stevne ham.
- (12) Ankeforhandling ble så holdt 2. mai 2013. Gulating lagmannsrett avsa samme dag dom med slik domsslutning:
- "1. I Aust-Agder tingretts dom 22. november 2007 i sak 07-098273, slutningens post 1, gjøres den endring at 120 – hundreogtyve – dager av fengselsstraffen gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år i medhold av straffeloven §§ 52-54.
2. I Aust-Agder tingretts dom 22. november 2007 i sak 07-098273, slutningens post 2, gjøres den endring at inndragningsbeløpet settes til kroner 1 371 796 – kronerrenmilliontrehundreogsyttientusensyvhundreognittiseks –."
- (13) Politiet hadde vansker med å få forkynt dommen fordi A ikke befant seg på oppgitt adresse i Norge, og heller ikke på antatt oppholdssted i Spania. Ankeerklæring datert 12. juni 2014 ble derfor først mottatt av forsvareren 19. juni 2014, og anke og støtteskriv ble oversendt Agder statsadvokatembeter 22. august 2014. Den ble så videresendt politikammeret, der den ble forlagt frem til 7. mai 2015, etter at forsvareren hadde etterlyst saken 28. november 2014.
- (14) Anken var i støtteskrivet angitt å gjelde straffutmålingen og saksbehandlingen knyttet til inndragningen. Høyesteretts ankeutvalg tillot 25. juni 2015 anken fremmet for så vidt gjelder straffutmålingen. For øvrig ble anken ikke tillatt fremmet.
- (15) *Jeg er kommet til at straffen må settes ytterligere noe ned, først og fremst på grunn av den lange behandlingstiden.*
- (16) Tiltale i saken ble tatt ut 16. mai 2007. Det samlede tidsforløp frem til endelig behandling i Høyesterett i dag er dermed nærmere åtte og et halvt år. Dette er usedvanlig lang tid. Med mindre tidsforbruket kan forklares med saklige og nødvendige hensyn, vil det måtte anses som brudd på kravet om dom innen rimelig tid i Grunnloven § 95, jf. EMK artikkel 6 nr. 1.
- (17) Jeg er enig med lagmannsretten i at tingrettens opprinnelige straffutmåling på fengsel i ett år for skatteunndragelser på minst 4,5 millioner kroner, i utgangspunktet var på et passende nivå. Frem til tingrettens dom 22. november 2007 var det heller ingen urimelige forsinkelser. Selv om etterforskningen startet allerede høsten 2005, fremgår det av dommen at A på dette tidspunkt oppholdt seg i Spania, og var vanskelig å få tak i.
- (18) Behandlingen frem til lagmannsrettens ubegrunnede ankenektelse 14. mars 2008 var heller ikke urimelig lang. Problemet med denne avgjørelsen var at den, i samsvar med det som var vanlig på dette tidspunkt, var ubegrunnet og derfor representerte en konvensjonskrenkelse og følgelig et menneskerettsbrudd.
- (19) Perioden det tok å få reparert denne krenkelsen, etter behandling i Gjenopptakelseskommisjonen, opphevelse i Høyesterett og ny behandling i lagmannsretten 2. mai 2013, var på vel fem år. Vel to av disse årene – fra desember 2008

til februar 2011 – skyldtes imidlertid utelukkende den daværende forsvarerens gjentatte feilaktige bruk av rettsmiddel, også etter at han var gjort kjent med riktig fremgangsmåte. A selv var dessuten i denne perioden vanskelig å komme i direkte kontakt med.

- (20) Etter at saken var henvist til ny ankeforhandling i Gulating lagmannsrett i oktober 2011, tok det halvannet år til saken faktisk ble behandlet. Som jeg har gjort rede for innledningsvis, skyldtes dette at saken var berammet to ganger tidligere uten at A møtte, og uten at man ved den andre berammelsen klarte å komme i kontakt med ham. Første gang skyldtes avlysningen sykdom, noe han ikke kan bebreides for. Men å gjøre seg utilgjengelig i en situasjon der han selv hadde anket, må derimot tilskrives ham.
- (21) Når det gjelder tiden fra dommen i lagmannsretten til behandlingen i Høyesterett, er den på totalt to og et halvt år. Det første året skyldtes imidlertid problemer med å få forkynt dommen for A, noe han selv må ta ansvar for. Derimot må det faktum at saken, etter at anken var innkommet, ble forlagt av politiet i åtte og en halv måned fra august 2014 til mai 2015, også etter at det var purret på saken, klart tilskrives påtalemyndigheten.
- (22) Særlig denne forsømmelsen, sett i sammenheng med at det usedvanlig lange totale tidsforløpet har sin bakgrunn i et tidligere menneskerettsbrudd, gjør at saken, slik den nå står, tilsier en noe større reduksjon i straffen enn det lagmannsretten kom frem til. Jeg er kommet til at en passende straff vil være fengsel i ni måneder hvorav fem måneder gjøres betinget.
- (23) Tingretten fastsatte, som nevnt, boten til 500 000 kroner – et beløp som er i overkant av den tilleggsskatten som ellers ville ha blitt ilagt av ligningsmyndighetene. Dette er ikke i samsvar med Høyesteretts praksis, jf. Rt. 2005 side 129 og Rt. 2011 side 1509 der boten ble satt til ca. halvparten av den alternative tilleggsskatten. Se omtalen av disse og lignende saker i Matningsdal: Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, 2015 side 532–533. Jeg er etter dette kommet til at boten bør reduseres til samme forholdsmessige nivå som i Rt. 2011 side 1509 – til 250 000 kroner.
- (24) I saker hvor boten trer i stedet for tilleggsskatt anvendes det i praksis en lavere subsidiær fengselsstraff enn normalt, jf. Rt. 2004 side 645 avsnitt 20. Jeg er etter dette kommet til at den subsidiære fengselsstraffen på 90 dager bør reduseres til samme forholdsmessige nivå som i Rt. 2011 side 1509 – fengsel i 21 dager.
- (25) Forsvareren har i skranken for Høyesterett gjort gjeldende at inndragningsavgjørelsen bør endres slik at det inndratte beløpet blir tilkjent til fordel for staten, jf. straffeloven § 37d. Som jeg har gjort rede for innledningsvis, ble anken over inndragningen ikke tillatt fremmet. Jeg finner derfor ikke grunnlag for å omgjøre denne beslutningen, jf. Rt. 2011 side 514 avsnitt 27 ff.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fengselsstraffen settes til 9 – ni – måneder hvorav fullbyrdelsen av 5 – fem – måneder utstår i en prøvetid på 2 – to – år, samt at boten settes til 250 000 – tohundreogfemtusen – kroner, subsidiært 21 – tjuen – dager fengsel.

- (27) Dommer **Tønder:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (28) Dommer **Falch:** Likeså.
- (29) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (30) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fengselsstraffen settes til 9 – ni – måneder hvorav fullbyrdelsen av 5 – fem – måneder utstår i en prøvetid på 2 – to – år, samt at boten settes til 250 000 – tohundreogfemtitusen – kroner, subsidiært 21 – tjueen – dager fengsel.

Riktig utskrift bekreftes: